

joissa kirjoittaja joutuu harrastamaan myös vapaa-ajallaan.

Koska yhteistyökumppanin kautta kirjat ovat myynnissä tavallisissa kirjakaupoissa, Stakes keskittyy suoramyyntiin omille kohderyhmilleen, joille Stakes myy kirjoja 25 prosentin alennuksella. Yksi tällainen kohderyhmä on YP:n lukijakunta.

HOLMILA JA VIRTANEN ALOITAVAT

YP:n päätoimittajan Matti Virtasen väitöskirjan *Fennomanian perilliset*

ovh on 30 euroa eli 178,37 mk, joten Stakesin suoramyyntihinta on 134 mk. Erikoistutkija Marja Holmilan *Kylä kaupungistuvassa yhteiskunnassa* ovh on puolestaan 25 euroa eli 148,64 mk ja Stakesin suoramyyntihinta 111 mk. Kirjojen tilausohje löytyy sivulta 398.

Virtasen kirja on ehtinyt jo tähän mennessä ihastuttaa suunnilleen kaikkia, jotka käsikirjoituksen ovat lukeneet. Kirja käsittelee Suomen poliittisia sukupolvia 1800-luvun alusta lähes nykypäiviin asti, ja sen

voisi kuvitella kiinnostavan jokaista sukupolvea sotaveteraaneista globalisaatiomellakoitsijoihin.

Marja Holmilan kirja taas tietääkseni koettiin aikoinaan englanninkielisenä versiona asiantuntijapiireissä niin upeaksi käsikirjoitukseksi, että oli kunnia-asia, jos sai antaa siitä lausunnon. Englanninkielisestä versiosta YP on jo julkaissut Leo Granbergin arvostavan arvion (YP 2/01).

RIITTA VIIALAINEN

HÖLMÖLÄISTEN HOMMIA

Tarkoitukseni on avalla muutamia ”vammaispalvelulain” kummallisuuksia ja sen suomia mahdollisuuksia kaikenkarvaisille välistä vetäjille. Moni asia tehdään kalleimman jälkeen, vaikka palvelun tarvitajalle halvempi menetelmä olisi monin verroin miellyttävämpi ja käytännöllisempi, eikä soisi niin monia väärinkäytön mahdollisuuksia.

Naurettavin ja samalla traagisin on käytäntö kuljetuspalveluiden kohdalla. Taksisetelien väärinkäyttö on tiedossa myös päättäjillä ja siksi järjestelmää ollaan ainakin pääkaupunkiseudulla uusimassakin. Mihin matkoihin tuon avustuksen sitten saa, onkin jo naurettavuuden huippu. Järkeviin ja tarpeellisiin kuljetuksiin sen saanti on lähes mahdollista, huviajeluihin, sukulointiin ja sukkulointiin helppoa, varsinkin jos on tuttu taksiryttäjä. Taksilla ei käy-

dä töissä, lääkärissä eikä hoidossa – Alkossa vaikka kuntarajojen ulkopuolella.

Monelle vammaiselle tuota taksi- kyytiä käytännöllisempi ja miellyttävämpi ratkaisu olisi oman auton käyttö ilman odotusaikoja, tiukkoja aikatauluja ja reittivalintoja. Yhteiskunta on helpottanut vammaisten autonhankintaa veropoliittisin keinoin, vammaispalvelulain pitäisi helpottaa sitä vieläkin enemmän avustuksin, mutta nuo avustukset näyttävät menevän niitä vähiten tarvitseville. Todella tarvitseva ei niitä saa, koska hänellä ei yleensä ole sitä ”nettohinnan omaa puoliskoa”. Miljoonavuosituloja tekevän ylläkärin pyörätuolissa matkaava vaimo saa avustuksen perheen kolmanteen Volvoon, mutta tuskaisesti taivalta- va rollaattorikundi ei saa sitä ”kaupakassiin”, jonka avulla hän pystyisi alentamaan terveydenhoitome-

nonsakin puoleen välttäänsä kaa- tuilut ja allergiset reaktiot. Hän kun ei saa sitä omaa puoliskoa kokoon, eikä siihen myönnetä edes sosiaalilainaa. Luottotietojahan hänellä ei tietenkään enää ole, koska terveydenhoitokuluja on ennestäänkin uloshaussa. Hänen täytyy siis loppuikänsäkin kaatuilla liikenteessä, kärsiä kipuja kävellessä ja julkisia kulkuneuvoja odotellessa ja aiheuttaa yhä lisääntyvässä määrin sairaala-, hoito- ja lääkekuluja, koska hän ei pysty ostamaan 35 000 markalla 120 000 markan autoa, johon vammaispalvelulain mukaisesti saisi tarvittavia apuvälineitä ja laitteita ilmaiseksi monella kymmenellä tuhannella. Ylläkärin vaimo myy tämän 35 000 markalla hankkimansa kulkuneuvon kolmen vuoden kulluttua 90 000 markalla; tuolloin alkujaan paremmassa kunnossa ollut rollaattorikaveri tarvitseekin jo kal-

lista laitoshoidon vakituisesti, mikäli yleensä on elossa.

Markkamääräisesti invataksi- ja inva-autokulut ovat yhteiskunnalle kuin se hytynen p... siellä Itämeressä, jos niitä verrataan turhaan työhön ja hukkaan heitettyihin hyödykkeisiin, joita vammaisten asumisen erityisratkaisut vaativat. Rakennusliikkeet tekevät upeita konstruktioita, luovutuspäivää seuraavana päivänä tulevat purkumiehet ja tekevät näistä keittiöistä, kylppäreistä, portaista ja lattioista ongelmajätettä. Hankitaan avustuksen turvin vammaiselle sopivat ratkaisut, vaikka suurimmassa osassa tapauksia on ollut jo ennakoon tiedossa, että huoneistoon muuttaa vammaisen. Ja korjattuhan ei koskaan ole uuden veroinen, vaikka se olisikin uusi. Kyseisen teeman tiimoilta osallistuin syksyllä 2000 Lahdessa pidetyille Hyvä Ikä 2000 -messuille edustamani julkaisun toimeksiantosta ja huomasin, että se Hyvä Ikäkin on huomattavasti parempi ennestään parempiosaisille, joille vammaispalvelulain mukaiset avustukset näissäkin tapauksissa ohjautuvat. Tai oikeamminhan ne suuntautuvat muutostöitä tekeville yrityksille ja työntekijöille, joita ei tarvittaisi, jos apuvälinevalmistajat, yhteiskunta ja rakentajat kohtaisivat toisensa jo ennen rakennussuunnitelman lukukoon lyömistä. Nyt rakentajat haukkuvat systeemin kalleudesta yhteiskuntaa ja välinevalmistajia ja nämä taas rakentajia ja päättäjiä.

Oikeastaan idea "tuhlauksen" kartoittamiseen syntyi Tuusulan asunomessuilla, kun Skanskan ja muutaman muun suurrakentajan taholta lonkalta heitettiin todettiin turhan työn kulujen olevan vuosittain miljardiluokkaa. Heitettiin huulena, että korjaustöitä suorittavat yritykset ovat paikallisten sosiaalipäättäjien tuttavien yrityksiä ja hinnoittelu sen mukaista. Messuilla tutustuin myös Stakesin ylläpitä-

mään Apudata-tiedostoon, haastatelin siitä vastaavaa Tuula Hurnastia ja monia luettelossa mukana olevia välinevalmistajia. Yhteinen ihmetyksemme oli, ettei kyseisessä tiedostossa ollut ainuttakaan muutostöitä suorittavaa rakennusliikettä, eikä näistä ainutkaan suostunut yhteistyöhön kanssani. Yhteinen oli myös havaintomme avustusten ohjautumisesta parempiosaisille, sillä asuntoloihin ja sosiaalisiin perustein myönnettyihin asuntoihin ei yleensä muutos töitä tehdä. Kalleimmat tietenkin tehdään omistusasuntoihin, joiden haltijoilla monesti olisi varaa rahoittaa muutokset ilman avustuksia.

Rakennusliikkeiden syytellessä yhteiskunnan päättäjiä tiedon hautoimisesta päätin suorittaa pienimuotoisen tutkimuksen näiden tietoisuudesta. Satunnaisesti valitsemilleni 17 kunnan sosiaalipäättäjälle esitin puhelimitse seuraavan kysymyssarjan:

1. Mikä on Apudata?

2. Paljonko prosentuaalisesti on mahdollista saada muutostöihin vammaispalvelulain mukaista avustusta ja ketkä sitä saavat?

3. Paljonko vammaisen saa auton palautusta ja paljonko vammaispalvelulain mukaista avustusta ajoneuvon hankintaan ja millä kriteereillä?

Vastaukset olivat kirjavia. Apudataa ei tuntenut 9 päättäjää, kaksi ei tiennyt edes, mikä on Stakes. Muutostöihin myönnettävät avustukset vaihtelivat kunnittain 50 %:sta 100 %:iin. Ehdot olivat moninaisia, selvää linjaa ei ollut, eikä kunnan vauraudella ollut merkitystä, ainakaan näennäisesti. Autoveroasia oli varsin hyvin tiedossa, mutta avustuksen saatavuus ja määrä vaihtelivat. Näinhän tietenkin on, mutta myöntämiskriteerien pitäisi olla yhtenäiset. Yhteistä päättäjille tuntui myös olevan "pallon" sysäminen vammaisjärjestöille, joi-

den viidakosta kukaan ei ota selvää, kuten ei niiden tarkoituksestakaan. Nykymuodossa näillä ei ole kuitenkaan valtaa, tuskin edes aloitteentekointoa. Uusia syntyy lähes viikoittain, vaikka yhdistyminen olisi se taikasana, jolla niiden toimivuutta lisättäisiin. Hajota ja hallitse on vanha totuus, tapahtuu tämä hajottaminen sitten asuinseudun, vammaislaadun tai sukupuolen mukaan. Kun kansallinen häpeämme, sotainvalidit, jotka edes jonkin verran ovat osanneet puhalttaa yhteiseen hiileen, poistuu luonnollisesta syystä lähimpien vuosikymmenien aikana, vaikeutuu meidän siviiliinvalidien asema entisestään. Pelko jäämisestä muiden vähemmistöjen jalkoihin ei ole aiheeton. Rasismi vähemmistöryhmien välillä lisääntyy kateuden ruokkiessa sitä. Mustalaiset ja neekerit eivät asu asuntoaloissa, kulkevat paremmissa vaatteissa paremmilla autoilla, on varmasti totuus jo nyt monen vammaisen mielestä. Ilman sotainvalidien ja veteraanien asioiden näennäistä hoitoa tilanteemme olisi vieläkin heikompi. Varsinkin jos yhdistyksemme keskittyvät vain toimintojensa ylläpitämiseen ja varojen keräämiseen pienryhmien tarpeisiin.

Puolen vuoden aikana olen kuullut monia parannusehdotuksia lähinnä laitevalmistajien taholta, toteutuskelpoisiakin ja kuluja säästäviä. Parhaita niistä on ollut "lainattavien" rollaattorien, pyörätuolien ja sauvojen toimittaminen kunnallisiin kiinteistöihin, joissa asuu useampia vammaisia; palvelutalot ovat tietenkin ihan oma lukunsa. Vieraillessaan toistensa luona vammaiset eivät siten tarvitsisi erityiskulkuneuvoa apuvälineitten kuljettamiseksi, jolloin säästöä syntyisi melkoisesti. Suurinta säästöä tietenkin olisi, jos rakennuttajayhtiöt, välinevalmistajat ja yhteiskunnan päättäjät kohtaisivat toisensa, silloinhan ei tarvitsisi kantaa valoa sä-

killä pimeään, eli tarpeet pystyt-
täisiin ennakoimaan ennen raken-
tamista. Noilla säästyvillä miljar-
deilla pystyttäisiin varmasti paran-
tamaan vammaisten asemaa niin, et-
tä kulkuneuvoavustuksena myön-
nettäisiinkin se ensimmäinen puo-
lisko ja vammaisen maksaisi oman

puoliskonsa syntyvistä säästöistä.
Apuvälinemessuilla Tampereella elo-
kuussa ajatus olisi hyvä tuoda esille
myös yhteiskunnan taholta, ja mes-
suille olisi hyvä saada mukaan myös
suorittajaporra – rakentajia.

PENTTI YRJÖNEN¹

¹Keuhko- ja liikuntavammainen
kääpiö, jolla ei ole sitä omaa puolis-
koa kulkuneuvon hankkimiseksi ei-
kä asuntoa, johon voisi muutostöitä
tehdä, koska niiden hankkimiseen
tarvittavat varat menevät niiden
puuttumisesta johtuviin lääke- ja
sairaalakuluihin.

SUOMEN TIE TAKAISIN POHJOISMAISEN MALLIN REUNALLE

Raija Julkusen Suunnanmuutos ei
oikeastaan kerro mitään uutta siitä,
mitä suomalaiselle hyvinvointival-
tiolle viime vuosikymmenellä ta-
pahtui. Tämä ei suinkaan tarkoita,
että kirjaa ei kannattaisi lukea.

Julkunen on kahlannut läpi kun-
nioittettavan määrän sosiaalipoliti-
ikasta ja suomalaisen yhteiskunnan
muutoksesta eri näkökulmista kir-
joitettua kirjallisuutta. Tutkimusten
paljoudesta hän tiivistää kaksi toi-
silleen vastakkaista väitettä, joita
molempia voi perustella useiden
tutkimusten tuloksilla.

Yhtäältä Julkunen arvelee 90-lu-
vun politiikan vahvistaneen hyvin-
vointivaltion rahoituksellista kestä-
vyyttä. Avainsanoja ovat realismi ja
tehokkuus. Samalla niin kutsuttu
kansalaismielipide ja julkinen sana
ovat palanneet tukemaan hyvin-
vointivaltiota. Vuosikymmen alun
kriitikki on vain muisto.

Hyvinvointivaltion saaman kan-
natuksen luonne on kuitenkin
muuttunut. Julkisia palveluita puo-
lustetaan, mutta huono-osaisille
suunnattuun tukeen suhtaudutaan
kriittisesti. Aktivointipyrkimyksiin
ja viimesijaisen tuen vastikkeelli-
suuteen suhtaudutaan myönteisesti

eritoten talouselämän eliittien kes-
kuudessa. Juuri eliittien mielipiteet
ratkaisevat muutoksen suunnan,
kuten Julkunenkin kirjassaan va-
kuuttavasti osoittaa.

Toista väittämää Julkunen kutsuu
hiipivät muutokset -teesiksi. Suo-
malaista hyvinvointivaltiota on
muutettu periaatteella ”pienistä pu-
roista kasvaa suuri virta”. Useat mi-
tättömänkin tuntuiset leikkaukset
siellä täällä ovat saaneet aikaan radi-
kaalin muutoksen. Seurauksena on
yhteiskunta, jossa köyhyyttä sie-
detään eikä eriarvoisuuden kasvua eh-
kä halutakaan vastustaa.

Suunnanmuutoksen ja lukuisien
muiden 90-luvun kehitystä kuvaavien
tutkimusten lukemisen jälkeen
Julkusen kahteen väittämään on pak-
ko yhtyä. En pidä niitä kuitenkaan
toisilleen vastakkaisina. Ne kuvaavat
muutosta toki eri näkökulmista,
mutta ainakin asennetasolla on kyse
samasta ilmiöstä. Hyväosaisten hy-
vinvointivaltiota voidaan puolustaa,
mutta huono-osaisien hyvinvointi-
valtioon kohdistuvien uudistusten
vastustuskyky on heikko.

Julkunen kirjoittaa keskittyvänsä
sosiaaliturva- tai sosiaaliministeriö-
keskeiseen ymmärrykseen sosiaali-

politiikasta, koska kaikkea ei voi
yrittää kertoa samassa kertomukses-
sa. Silti välillä tuntuu, että lähteiden
ja niiden kautta esiin vyörytettävien
asioiden runsaus on liikaa. Kirjasta
on tullut paikoin raskaslukuinen ja
kokonaisuudesta vaikeasti hallitta-
va. Toisaalta hyvinvointivaltion
muutoksesta on melko vaikea kir-
joittaa viihdekirjallisuutta.

Sulattelun jälkeen Suunnanmuu-
toksen asiapaljoudesta tuntuu jää-
neen mieleen muutamia huomioi-
ta, jotka haluan nostaa esiin. Ensini-
näkin 1990-luvun suunnanmuutos
ei ollut laman aikaansaama käänne.
Kylvös oli tehty ennen sitä. Lama
tuli kuin tilauksesta vauhdittamaan
siirtymistä markkinaehtoiseen poli-
tiikkaan, jossa myös tulonjakosuht-
teet muokattiin pääomatuloja ja
voittoja suosiviksi, viennin kilpailu-
kyky palautettiin ja julkisen sektorin
laajeneminen pysäytettiin.

Kuitenkin vallitseva, hallitsevan
eliitin ja median hoivaama näkemys
pitää edelleen lamaa ja idänkaupan
romahdusta perusteluina nykyiselle
suunnalle.

Toiseksi Suomen lamapolitiikka
olikin jatkumoa perinteiselle talous-
poliittiselle ajattelulle, jossa kilpailu-